

Joanna
Modrzyńska

Protokół
dyplomatyczny,
etykieta i zasady
savoir-vivre'u

3. wydanie

Wolters Kluwer

Joanna
Modrzyńska

Protokół
dyplomatyczny,
etykieta i zasady
savoir-vivre'u

3. wydanie

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

 Wolters Kluwer

WARSZAWA 2021

Stan prawny na 1 grudnia 2021 r.

Recenzent I wydania
Dr hab. Kazimierz Lankosz, prof. UJ

Wydawca
Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący
Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładki
Grafos

Ilustracje zawarte w książce
Agata Rochecka
Katarzyna Rożek-Lewandowska

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-787-1
3. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
O autorce	11
Przedmowa	13

CZĘŚĆ PIERWSZA PROTOKÓŁ DYPLMATYCZNY – HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

Rozdział 1

Geneza, ewolucja i podstawowe pojęcia	19
Dyplomacja i protokół dyplmatyczny – ewolucja	19
Znaczenie kongresu wiedeńskiego dla współczesnego protokołu dyplmatycznego	26
Umowy międzynarodowe regulujące stosunki dyplmatyczne i konsularne	29
Podstawowe pojęcia	32
Podstawowe instytucje	37
Funkcje dyplmatyczne i konsularne w praktyce	44

Rozdział 2

Protokół dyplmatyczny w działalności wewnętrznych i zewnętrznych organów państwa	51
Głowa państwa	52
Premier i rząd	54
Parlament	54
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	56
Wybrane organy zewnętrzne państwa w stosunkach międzynarodowych	63
Mianowanie i odwołanie ambasadora oraz członków korpusu dyplmatycznego i konsularnego	66
Przywileje i immunitety dyplmatyczne i konsularne	75
Korpus dyplmatyczny i konsularny	76

Rozdział 3**Zasada precedencji, pierwszeństwa i starszeństwa**

oraz ich cel i następstwa stosowania	79
Zasady precedencji, pierwszeństwa i starszeństwa a cel ich stosowania	80
Zasada precedencji i jej stosowanie w Polsce	82
Stosowanie zasady precedencji, pierwszeństwa i starszeństwa w praktyce dyplomatycznej	89
Zasada precedencji a tytułatura oficjalna	91

Rozdział 4**Zastosowanie reguł protokołu dyplomatycznego w praktyce**

Wizyty oficjalne i na wysokim szczeblu	95
Konferencje i spotkania międzynarodowe	97
Negocjacje i uroczystości podpisania oficjalnych porozumień i umów biznesowych	101
Kolejność przemawiania	104
Języki dyplomacji	104
Tłumacze – ich rola i rodzaje	107
Protokół flagowy i wykorzystanie godła państwowego	109

Rozdział 5

Wybrane uroczystości i ceremonie oficjalne

Ceremonie z udziałem głowy państwa	123
Uroczystości i ceremonie, w których uczestniczą najważniejsze osoby w państwie	124
Ceremonie wręczania orderów i nominacji	125
Żałoba narodowa a pogrzeb państwowy	127
Żałoba narodowa a pogrzeb państwowy	128

Rozdział 6

Relacje z mediami

Konferencje prasowe	133
Budowanie wizerunku w mediach społecznościowych	133
Organizacja spotkania z mediami	134
Organizacja spotkania z mediami	135

Rozdział 7

Protokół dyplomatyczny w organizacjach międzynarodowych

Organizacja Narodów Zjednoczonych	137
Rada Europy	138
NATO	142
Unia Europejska	143
Unia Europejska	144

Rozdział 8

Korespondencja dyplomatyczna, oficjalna i biznesowa

Podstawowe zasady korespondencji oficjalnej	161
Rodzaje pism dyplomatycznych	162
Wykorzystanie narzędzi elektronicznych w komunikacji i zasady netykiety	163
Wykorzystanie narzędzi elektronicznych w komunikacji i zasady netykiety	166

CZĘŚĆ DRUGA ETYKIETA I SAVOIR-VIVRE

Rozdział 9

Oficjalne przyjęcia oraz spotkania dyplomatyczne i towarzyskie	175
Rodzaje spotkań, przyjęć i bankietów	175
Sposoby planowania i zapraszania na spotkania różnego typu	179
Rozsądzenie przy stole	182
Przygotowywanie stołów i nakryć	187
Kolejność spożywania oraz dobór dań i napojów	191
Rodzaje dań i sposoby ich jedzenia	195
Zachowanie podczas spotkań towarzyskich	206
Spotkania poza domem	210
Charakterystyczne sztuczki i tzw. dania trudne	217
Napoje – dobór i sposób podania	232

Rozdział 10

Dobre maniery w sytuacjach codziennych	239
Powitania i pożegnania	239
Przedstawianie sobie osób	241
Przemieszczanie się	242
Rozmowy telefoniczne	243
Wręczanie kwiatów, prezentów i upominków	244

Rozdział 11

Dress code	247
Zasady ogólne	247
Rodzaje strojów i dodatki	249
Przydatne wskazówki i najczęściej popełniane błędy	254

Rozdział 12

Etykieta w biznesie	257
Oficjalne spotkania biznesowe i poprawne używanie wizytówek	257
Służbowe lunche i obiady	259

Rozdział 13

Różnice międzykulturowe	263
Różnice międzykulturowe – wybrane aspekty	263
Różnice kulturowe na przykładzie wybranych krajów	267
Australia	267
Belgia	268
Brazylia	269
Chiny	271
Francja	275
Indie	276
Japonia	278

Niemcy	280
Rosja	282
Stany Zjednoczone	283
Szwajcaria	285
Szwecja	286
Włochy	287
Literatura przedmiotu	289
Literatura źródłowa	291
Indeks	293

O AUTORCE

Joanna Modrzyńska jest absolwentką stosunków międzynarodowych na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Na tej samej uczelni uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Swoją karierę naukową związała z Wydziałem Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, który mieści się w jej rodzinnym Toruniu.

Była stypendystką Fundacji im. Alexandra von Humboldta dla Młodych Badaczy Naukowych na Uniwersytecie Ruprechta i Karola w Heidelbergu w Niemczech oraz laureatką konkursu Inicjatywa Doskonałości – *Inter disciplinas excellentia* organizowanego przez Uczelnię Badawczą – UMK. Jej zainteresowania naukowe i dydaktyczne koncentrują się na różnorodnych aspektach funkcjonowania Unii Europejskiej, tematyce związanej z protokołem dyplomatycznym i etykietą w biznesie oraz organizacją i funkcjonowaniem polskiej i zagranicznej służby dyplomatycznej.

Jest autorką publikacji naukowych z zakresu funkcjonowania i polityki na rzecz rozwoju Unii Europejskiej oraz różnych aspektów teoretycznych i praktycznych protokołu dyplomatycznego. Swoje umiejętności doskonaliła podczas licznych szkoleń i spotkań seminaryjnych w International School of Protocol and Diplomacy w Brukseli, Minding Manners School w Londynie, United Nations Institute for Training and Research w Genewie i Akademii Dyplomatycznej w Warszawie. Jest założycielką i głównym trenerem szkoły Art of Manners, gdzie dzieli się swoimi doświadczeniami z zakresu dobrych manier, stosowania zasad savoir-vivre'u w praktyce oraz organizacji spotkań oficjalnych i towarzyskich.

PRZEDMOWA

Podstawowe zasady i normy regulujące stosunki pomiędzy plemionami, narodami i – ostatecznie – państwami są efektem wielowiekowej praktyki. Jednak dopiero zakończenie II wojny światowej przyniosło najbardziej spektakularne z dotychczasowych zmiany, spowodowane m.in. gwałtownym wzrostem liczby państw i organizacji międzynarodowych, a co za tym idzie – intensyfikację relacji pomiędzy tymi podmiotami. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat nastąpił rozwój stosunków dyplomatycznych na niespotykaną dotąd skalę. Zamiast przeważających dotychczas stosunków bilateralnych podmioty stosunków międzynarodowych zaczęły dodatkowo rozwijać stosunki wielostronne. Współcześnie na porządku dziennym są tzw. spotkania na szczycie przywódców państw i rządów, w ramach wspólnych instytucji o charakterze parlamentarnym czy organów organizacji międzynarodowych. Zazwyczaj spotkaniom tym towarzyszą mniej lub bardziej oficjalne uroczystości (m.in. śniadania i lunche robocze, obiady zasiadane lub na stojąco czy też wydarzenia artystyczne, np. koncerty). W każdym z tych przypadków obowiązują specyficzne zasady dotyczące stroju czy zachowania przy stole, których znajomość pozwala na swobodne zachowanie nawet w najbardziej eleganckich okolicznościach.

Należy podkreślić, że kwestie związane z szeroko pojętą dyplomacją, etykietą i ceremoniałem – ze względu na swoją długą historię – są efektem wielowiekowej praktyki i tradycji przekazywanej z pokolenia na pokolenie, dlatego przez niektórych mogą być postrzegane jako przestarzałe i nieprzystające do współczesnych wymagań. Otóż nic bardziej mylnego. To właśnie owa tradycja sprawia, że dyplomacja, etykieta i ceremoniał są czymś wyjątkowym, zaś znajomość reguł, które nimi rządzą, staje się cechą wyróżniającą osoby pożądaną i mile widzianą w relacjach międzyludzkich, zarówno w wymiarze służbowym, jak też publicznym czy prywatnym.

Ze względu na często sygnalizowane obawy warto podkreślić, że protokół dyplomatyczny nie jest – jak to się często mylnie uważa – zbiorem sztywnych i przypadkowych, często nieracjonalnych reguł, które trudno stosować w sytuacjach dnia codziennego. Bliższe zapoznanie się z zasadami rządzącymi protokołem dyplomatycznym i etykietą sprawia, że stają się one logiczne i potrzebne, zaś sam protokół i etykieta wydają się czymś w rodzaju „sztuki życia”, które pozwalają na naturalne postępowanie w miejsce

dotychczasowej nauki „na pamięć”. Znajomość obowiązujących reguł pozwala na swobodne zachowanie w każdym towarzystwie i w każdych okolicznościach oraz ogranicza do minimum prawdopodobieństwo popełnienia *faux pas*¹. Wbrew pozorom zasady protokołu dyplomatycznego i etykiety nie służą tworzeniu barier między ludźmi czy narodami, wręcz przeciwnie – pozwalają unikać sytuacji niekomfortowych i kryzysowych, zapobiegać im oraz budować porozumienie mimo dzielących ludzi różnic kulturowych.

Wbrew potocznemu wyobrażeniu protokół dyplomatyczny i dobre maniery nie są katalogiem zasad przyjętych kilka wieków temu i trwających od tamtej pory w niezmiennionej formie. Zmieniające się czasy i pojawiające się nowe okoliczności sprawiają, że zmianom podlegają również obowiązujące reguły. Dlatego ostatnią cechą, o którą można obecnie podejrzewać protokół dyplomatyczny i etykietę, jest brak elastyczności w odpowiedzi na wyzwania XXI w. Patrząc wstecz można wręcz stwierdzić, że każde nowe pokolenie tworzy własny kodeks dobrych manier, wykorzystując i dostosowując zasady wypracowane i udoskonalone przez przodków.

Można sobie, oczywiście, zadać pytanie, czy współcześnie potrzebny jest kodeks dobrych manier. Dla wszystkich osób, które żyją w mniejszych czy większych wspólnotach, odpowiedź na to pytanie powinna być twierdząca. Codzienne przestrzeganie ogólnie przyjętych norm zachowania sprawia, że ludzka koegzystencja staje się bardziej harmonijna i życzliwa, a tym samym – relacje międzyludzkie są mniej narażone na konflikty i nieporozumienia.

Warto zauważyć, że znajomość reguł protokołu dyplomatycznego nie tylko pozwala na uzyskanie pewności siebie wynikającej ze znajomości powszechnie przyjętych zasad. To również możliwość przewidzenia tego, jak zachowają się inni, a co za tym idzie – umiejętność odpowiedniego reagowania na konkretne zachowania i okoliczności. Połączenie określonej w danym kręgu kulturowym wiedzy z umiejętnością jej zastosowania w praktyce wobec innych osób pozwala na uniknięcie różnego rodzaju sytuacji konfliktowych i zapewnienie maksymalnego komfortu wszystkim osobom w zróżnicowanych sytuacjach.

Przestrzeganie reguł protokołu dyplomatycznego i etykiety to przede wszystkim dowód na okazywanie szacunku nie tylko najbliższemu, krewnym i znajomym, ale również osobom spotykanym po raz pierwszy. Znajomość odpowiednich zasad pozwala na zachowanie i reagowanie we właściwy sposób, który zapewnia dobre samopoczucie innym osobom i sprawia, że nasza obecność jest pożądana na różnego rodzaju spotkaniach oficjalnych i towarzyskich.

¹ Gafa, nietakt (z fr. „falszywy krok”) – oznacza nieświadomie popełniony błąd lub pogwałcenie niepisanych reguł danej społeczności. Jednym z częstszych źródeł nieporozumień w tej kwestii są różnice międzykulturowe – to co jest akceptowalne w jednym kręgu kulturowym, w innym może być uznane za niedopuszczalne, i odwrotnie.

Protokół dyplomatyczny, mimo że szczyli się wielowiekową tradycją, podlega – jak już wcześniej zostało wspomniane – ciągłym zmianom i adaptacjom do zmieniającej się rzeczywistości. Doskonałym przykładem ilustrującym ten nieustanny proces ewolucji jest Watykan, na którego tradycjonalizm składa się nie tylko jego historia jako państwa – podmiotu stosunków międzynarodowych, ale przede wszystkim tradycja związana z osobą papieża jako zwierzchnika Kościoła katolickiego. Często przytaczanym przykładem dowodzącym tego, że nawet protokół dyplomatyczny Stolicy Apostolskiej „nadaża” za zmieniającymi się okolicznościami, jest wydarzenie, które miało miejsce podczas planowanej w Watykanie wizyty ówczesnej Pierwszej Damy Stanów Zjednoczonych Ameryki – żony prezydenta Johna F. Kennedy’ego. W czasie przygotowań do wizyty do amerykańskiego protokołu dyplomatycznego zostało wystosowane zapytanie, w jaki sposób papież ma się zwracać do swojego gościa. Odpowiedź, która nadeszła, dawała trzy opcje do wyboru: „Madame la Présidente”, „Madam” lub „Mrs. Kennedy”. Kiedy jednak doszło do spotkania, papież Paweł VI z wyciągniętymi rękoma wykrzyknął: „Och, Jacqueline”, łamiąc tym samym przyjęte zasady, ale jednocześnie w ten sposób potwierdzając potrzebę powitania swojego gościa z ogromną otwartością i sympatią².

Publikacja, którą właśnie oddaję do rąk Czytelnika, jest owocem mojego wieloletniego zainteresowania protokołem dyplomatycznym oraz efektem przygotowań do prowadzenia na różnym poziomie, w tym zwłaszcza akademickim, zajęć z przedmiotów, takich jak: „Protokół i korespondencja dyplomatyczna”, „Protokół dyplomatyczny w Unii Europejskiej”, „Protokół dyplomatyczny i dobre obyczaje we współczesnym świecie” czy „Etykieta i dobre maniery w biznesie”. Na moje doświadczenie złożyły się również kursy i szkolenia odbyte w Akademii Dyplomatycznej Polskiego Instytutu Stosunków Międzynarodowych, International School of Protocol and Diplomacy w Brukseli, szkole Minding Manners w Londynie czy United Nations Institute for Training and Research w Genewie.

Z założenia niniejsza książka ma służyć wielu zróżnicowanym odbiorcom. Może ona być traktowana nie tylko jako podręcznik akademicki, ale również jako praktyczny przewodnik po zawłościach współczesnego protokołu dyplomatycznego i *savoir-vivre*’u. Książka została podzielona na dwie części, z których pierwsza ma wymiar bardziej teoretyczny i dotyczy przede wszystkim działalności organów centralnych i samorządowych oraz utrzymywania relacji międzynarodowych i stosunków dyplomatycznych. Z kolei część druga ma wymiar bardziej praktyczny i pozwala na zastosowanie również w sytuacjach codziennych. Mnogość poruszanych w książce zagadnień pozwala na zaliczenie do jej potencjalnych odbiorców: dyplomatów, pracowników administracji centralnej i samorządowej oraz studentów, biznesmenów i innych osób zainteresowanych poznaniem czy utrwaleniem reguł ułatwiających codzienne poruszanie się w gąszczu

² J.R. Wood, J. Serres, *Diplomatic Ceremonial and Protocol. Principles, Procedures and Practices*, Macmillan and Co Ltd., London 1970, s. XVI.

i zawiłościach stosunków międzyludzkich, również w kontekście różnic międzykulturowych, z którymi coraz częściej mamy do czynienia. Dodatkowo może ona służyć pomocą osobom zatrudnionym w działach współpracy międzynarodowej lub często wyjeżdżającym w zagraniczne podróże. W książce nie zabrakło także wskazówek dotyczących codziennego życia, co sprawia, że może ona znaleźć swoich odbiorców właściwie wśród wszystkich, którzy chcą utrwalić swoją znajomość etykiety i dobrych manier oraz aspirować do miana kulturalnego i dobrze wychowanego Europejczyka.

Autorka

Książka jest przewodnikiem po zasadach **dobrych manier i savoir-vivre'u**. Autorka w przystępny sposób opisuje zagadnienia z zakresu protokołu dyplomatycznego i etykiety, a także omawia reguły obowiązujące w sytuacjach codziennych. Informacje teoretyczne wzbogacono **rysunkami oraz praktycznymi przykładami**.

W kolejnym już wydaniu publikacji uwzględniono zmiany we współczesnej etykiecie, będące następstwem nowych sposobów i narzędzi komunikacji, nowych sposobów przemieszczania się oraz różnic międzykulturowych, a także **zmiany wprowadzone ustawą z 21.01.2021 r. o służbie zagranicznej**.

W opracowaniu przybliżono najbardziej istotne tematy z zakresu protokołu dyplomatycznego, etykiety oraz reguł savoir-vivre'u, w tym m.in.:

- podstawowe pojęcia stosowane w dyplomacji;
- zasadę precedencji i jej następstwa;
- przygotowanie wizyty na wysokim szczeblu oraz negocjowanie i podpisanie porozumień międzynarodowych;
- podstawy organizacji uroczystości i ceremonii oficjalnych;
- protokół dyplomatyczny w organizacjach międzynarodowych (ONZ, NATO, Unii Europejskiej, Radzie Europy);
- zasady korespondencji dyplomatycznej i oficjalnej oraz netykiety;
- reguły organizacji przyjęć oraz spotkań towarzyskich i etykiety w biznesie.

Publikacja jest przeznaczona dla pracowników szeroko pojętej administracji publicznej, dyplomatów oraz przedstawicieli świata biznesu. Zainteresuje również studentów stosunków międzynarodowych, zarządzania, turystyki i hotelarstwa.

Joanna Modrzyńska – doktor nauk humanistycznych; adiunkt na Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; założycielka i główny trener szkoły Art of Manners; stypendystka Fundacji im. Aleksandra von Humboldta dla Młodych Badaczy Naukowych na Uniwersytecie Ruprechta-Karola w Heidelbergu w Niemczech oraz członkini zespołu – laureata konkursu Inicjatywa Doskonałości – Inter disciplinas excellentia organizowanego przez Uczelnię badawczą – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; autorka publikacji naukowych z zakresu funkcjonowania i polityki na rzecz rozwoju Unii Europejskiej oraz różnorodnych aspektów teoretycznych i praktycznych protokołu dyplomatycznego.

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSCLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 69 Zł (W TYM 5% VAT)

